

ROLUL ECONOMIEI SOCIALE ÎN CREAREA NOILOR LOCURI DE MUNCĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Margareta BRADU, USM

La stabilité économique, politique et sociale représente une condition initiale du développement économique et de l'évolution d'une nation. L'occupation entière de la main-d'oeuvre – c'est l'objectif fondamental de toutes les sociétés actuelles. La crise économique globale et les disponibilités massives dans la plupart des pays du monde ont obligé à évaluer l'efficacité des mesures intenses de stimulation de l'insertion professionnelle.

Stabilitatea economică, politică și socială reprezintă condiția inițială pentru creșterea economică și pentru dezvoltarea unei națiuni. Ocuparea deplină a forței de muncă este un obiectiv de bază pentru toate societățile contemporane. Criza economică mondială și disponibilizările masive în marea majoritate a țărilor lumi, au impus evaluarea eficienței măsurilor active de promovare a inserției profesionale.

Strategia „Europa 2020 pentru o creștere îndelungată ecologică și favorabilă incluziunii” a devenit expresia eforturilor europene comune pentru asigurarea locurilor de muncă și pentru reducerea șomajului.

În acest context, a crescut interesul pentru economie socială, datorat „atât recunoașterii limitelor sectoarelor tradiționale, public și privat în a răspunde provocărilor actuale de pe piața muncii, cât și calității și cantității serviciilor de interes colectiv”.

Economia socială își are începutul în sec. XIX-lea din nevoia de a orienta producția de bunuri și servicii plecând de la nevoile tuturor și nu de la interesele unora.

Economia socială s-a dezvoltat din necesitatea de a găsi soluții noi inovatoare unor probleme sociale, economice. Ea poate fi privită ca o continuare a politicii ocupării pentru că încearcă să ofere locuri de muncă unei populații aflate în dificultate sau de mediu ale comunităților și pentru satisfacerea nevoilor membrilor comunității care sunt ignorate sau insuficient ocupate de sectorul public sau privat.

Economia socială reprezintă un al treilea sector economic aflat la graniță între sectorul privat și sectorul public sau guvernamental.

Economia socială poate funcționa sub diferite forme de organizare, asociații, societăți mutuale, fundații, cooperative și organizații voluntare, grupuri de intra ajutoare ale cetățenilor, structuri publice sociale, organizații cooperatiste, fundații de caritate etc.

Asociațiile sunt actori social-economici care împărtășesc valorile democrației, primatul individului și al obiectivelor sociale față de capital și sunt dedicate membrilor lor și interesului general.

Astfel, asociațiile își asumă un rol social fiind adesea implicate în dezvoltarea de acțiuni colective, în dezvoltarea locală, dezvoltarea durabilă pentru comunitate și asigurând o reală productivitate socială.

Asociațiile, printre care organizațiile neguvernamentale (ONG), sunt cele mai cunoscute forme de organizare, includ organizațiile caritabile, organizații de ajutor reciproc, sindicate, societăți profesionale sau academice, asociații ale consumatorilor, educaționale, cetățenești, sociale și de îngrijire a sănătății, de mediu ș.a.

Fundațiile acționează în interes public, sunt proactive, au obiective și un scop asumat. Nu au membri sau acționari și sunt, de regulă, organizații nonprofit.

Fundațiile sunt încadrate în mod divers – de la protecția mediului, servicii sociale, sănătate și educație până la știință, cercetare, artă și cultură.

Conform diferenței date de European Foundation Centre (EFC), fundațiile sunt organisme nonprofit constituite separat, posedând au propria sursă de venit, de obicei, dar nu exclusiv, de la înființare.

Au propriul comitet de conducere și își folosesc resursele financiare în beneficiul public, fie prin acordarea de ajutor financiar unor terțe părți, fie prin derularea propriilor programe și proiecte.

Organizațiile mutuale sunt grupuri de persoane cu obiective de bunăstare socială colectivă și fără a fi orientate pe obținerea de profit, scopul lor este de a asigura protecția membrilor și a familiilor acestora față de diferite riscuri sociale. În general, acestea furnizează sprijin pentru bunăstarea socială și acces la servicii sociale finanțate pe baza solidarității, având scopul stabilit în mod democratic de către membri.

Organizația mutuală funcționează conform principiului administrării autonome, indiferent de autoritățile publice.

Deși societățile mutuale funcționează conform principiului autonomiei, acestea trebuie să se conformeze și legislației naționale, fiind subiect al supravegherii acestor autorități, controlul democratic al funcționării lor fiind exercitat, în primul rând, prin organele lor statutare.

Societățile mutuale pot fi de tip provident, activitatea lor constă în principal în acoperirea riscurilor de sănătate și bunăstarea socială a persoanelor individuale și companiile de asigurări.

În sec. XX dezvoltarea economiei sociale a fost fragmentată de către cele două războaie mondiale și de experiența comunistă.

În ultimii 25 ani sectorul Economiei Sociale a dobândit o însemnătate mai mare în termeni de activitate economică la nivel internațional din mai multe motive. În primul rând, din cauza creșterii șomajului în ultima parte a anilor 70 și deci a nevoii de locuri de muncă și șanse de venit alternativ pentru grupările de persoane acela mai afectate de șomaj, a reducerii competențelor și a excluziunii sociale.

Ca urmare a extinderii ideologiei și politicii economice neoliberale și din cauza reducerii ajutorului din parte statului anumite bunuri și servicii care trebuiau asigurate contra unui cost rezonabil pentru cele mai multe grupuri sociale vulnerabile erau furnizate într-un grad variat de sectorul economiei sociale.

Economia socială răspunde nevoii de ocupare a forței de muncă, punând accent pe integrarea socială și nu pe asistența socială. Ea se bazează pe capacitatea membrilor unei comunități de a se coagula și de a se constitui într-o formă de organizare economică. Aceasta identifică și utilizează potențialul resurselor umane, financiare și materiale de care dispune comunitatea.

În general, din punct de vedere istoric, în economiile capitaliste, creșterea șomajului sau ascendența liberalismului erau însoțite de creșterea activităților și structurilor de auto ajutoare, care reprezentau o reacție spontană a societății civile, dar care pot constitui și o politică guvernamentală conștientă.

Republica Moldova care merge mai mult pe o cale liberală a reformelor economice și sociale, pe care le observăm în ultimul timp, are neapărat necesitatea de a susține și proteja economia socială, ca sector independent, paralel cu cele două sectoare tradiționale public și privat.

În Economia socială se găsesc o pluralitate și o diversitate imensă de forme și moduri organizaționale de participare și răspundere, cum ar fi cooperative, societăți mutuale și organizații de voluntari, asociații, fundații și întreprinderi sociale, implicate în activitate productivă cu finalitate socială.

Cu regret, dar conceptul de economie socială este foarte puțin cunoscut în Republica Moldova, iar unele aspecte, în diferite forme existente pe piața nu sunt

competitive. În anul 1980 reprezentanții sectoarelor cooperatist mutuale și asociativ au adoptat în Franța, *Carta Economiei Sociale*, document actualizat în 1995.

Cartea Economia Socială reiterează valorile și modalitatea de organizare a Economiei Sociale prin evidențierea principiilor ce stau la baza acestui sector.

- Solidaritatea.
- Responsabilitatea.
- Libertatea.
- Șanse egale pentru toți membrii organizației respect reciproc.

În Franța aproape toate familiile intră în contact cu economie socială (în lipsa unei statistici mai recente în lucrare se aduc date din anii 2004). În anul 2004, în astfel de organizații au participat 12 milioane de oameni francezi, 3 milioane sunt membrii al cooperativelor. Beneficiul societăților mutuale acoperă 30 de milioane de persoane din domeniul sănătății. Douăzeci de milioane de persoane cu vârsta de peste 14 anii sunt membrii al societăților, implicare lor variază de la sprijinul financiar la devotament de-a lungul timpului progresiv.

Economia Socială generează locuri de muncă de bună calitate și un nivel de viață mai bun. În anul 2005 în întreprinderile economiei sociale totalizează 2 milioane de unități și folosesc 11 milioane de angajați plătiți $\approx 6\%$ din populația muncitoare a UE. Dintre aceștia 70% lucrează în asociații non profit, 26% în cooperative și 3% în societăți mutuale.

Dacă ar fi să facem o caracteristică a economiei sociale în România, am putea constata că anii 1990 au însemnat startul unui proces rapid de dezvoltare.

Formele juridice sub care se constituie organizațiile neguvernamentale sunt asociații, fundații sau federații. În prezent numărul total de încadrați este de peste 164.000 care sunt salariați și activează în 25.744 de organizații.

Tabelul 1. Evoluția numărului de salariați și a numărului de organizații în anul 2009

		Numărul de salariați	Numărul de organizații
1	Asociații și fundații	109982	23100
2	Casele de ajutor reciproc ale salariaților	16275	704
3	Casele de ajutor reciproc ale pensionarilor	2724	193
4	Cooperativele meșteșugărești	25553	788
5	Cooperativele de consum	7401	894
6	Cooperativele de credit	1419	65
	Total	163354	25744

Sursa: *Atlasul Economiei Sociale, România 2011*

Economia socială oferă un cadru care permite apariția unor noi forme de muncă, joacă un rol important în dezvoltarea locală și coeziunea socială, promovează responsabilitatea socială, este formatoare de noi mentalități, corespunde priorităților Uniunii Europene și ale obiectivelor strategice:

- Coeziunea socială.
- Un grad ridicat al ocupării forței de muncă.
- Dezvoltarea durabilă.
- Promovarea incluziunii sociale.
- Democrație participativă.

Scopul principal al economiei sociale constă în îmbunătățirea calității vieții și oferirea de noi oportunități de încadrare.

Așadar, economia socială este o formă alternativă de dezvoltare profesională și personală, funcționând conform economiei de piață și independent față de stat.

Recunoașterea economiei sociale ca sector separat, al treilea sector, în Republica Moldova organizarea economiei sociale în țara noastră, care la momentul dat are necesitatea de noi forme de încadrare, pentru reducerea șomajului, cât și pentru denumirea migrației forței de muncă activă din țară. Cu atât mai mult, că organizațiile economiei sociale pot juca și un rol important în societate, prin îndeplinirea multor obiective-cheie stabilite prin politicile guvernamentale, deoarece contribuie la:

1. Creșterea productivității și completivității economice.
2. Creșterea calității vieții a tuturor membrilor societății.
3. Implicarea persoanelor și comunităților în acțiuni derulate în plan local, pentru regenerarea vecinătăților lor.
4. Oferirea noi modalități de a furniza servicii publice.
5. Dezvoltarea unei societăți incluzive și a unei cetățenii active.

Economia socială încearcă să ofere locuri de muncă unei populații aflate în dificultate, excluse social, celor care nu au nici o pregătire, celor care sunt interesați de valorile economico-sociale.

Valorile și principiile de bază care stau la baza economiei sociale sunt:

1. Prioritatea acordată individului și obiectivelor sociale față de capital.
2. Asocierea voluntară și deschisă.
3. Controlul democratic al membrilor.
4. Combinarea intereselor membrilor și interesului general.
5. Gestionarea autonomă și independentă față de autoritățile publice.

Economia socială oferă un mod de dezvoltare a afacerilor bazat pe principiile echității și transparenței, care încurajează participarea democratică la luarea deciziilor.

Valoarea adăugată socială a economiei sociale se manifestă cel mai vizibil și mai clar în remedierea numeroaselor dezechilibre de pe piața muncii.

După cum am văzut din cifrele aduse mai sus economia socială a contribuit la crearea de noi locuri de muncă, la menținerea locurilor de muncă în sectoare și întreprinderi în criză sau amenințate cu închiderea la creșterea nivelului de stabilitate a locurilor de muncă din economia subterană în economia legală, la menținerea oamenilor meserii (de exemplu, artizanatul) și explorarea unor noi profesii (de ex. educator social) și la dezvoltarea de modalități de inserție profesională a categoriilor deosebit de defavorizate și amenințate de excluderea socială.

În concluzie dincolo de importanța sa cantitativă în ultimele decenii, economia socială nu numai că și-a afirmat capacitatea de a contribui în mod eficient la rezolvarea noilor probleme sociale, ci și-a consolidat și poziția de instituție indispensabilă pentru o dezvoltare economică durabilă și stabilă, care să adapteze serviciile nevoilor, să sporească valoarea activităților economice care satisfac nevoile sociale și asigură a distribuție mai echitabilă a veniturilor și a bogățiilor, să caracterizeze dezechilibrele de pe piața muncii și pe scurt să aprofundeze și să consolideze democrația economică.

Pentru a răspunde provocărilor actuale, întreprinderile economiei sociale preiau noi inițiative. Unele din ele dispun deja de recunoaștere juridică așa cum e cazul întreprinderilor cu scop social (Belgia), al cooperativelor sociale (Italia), al societăților cooperative de interes colectiv (Franța).

Cu regret economia socială este unul din sectoarele cele mai puțin cunoscute, acceptate și înțelese de către societățile contemporane, de aceea ea poate fi acceptată și protejată în state unde conștiința societății este destul de înalt dezvoltată.

Conceptul de economie socială găsește într-adevăr referințe și definiții terminologice și normative foarte eterogene în funcție de stat.

- Non profit, independent sector (America de Nord).
- Voluntary, charitable, informal sau philanthropic sector (în țările Anglo-Sacsoane).

- Economie socială (Franța).
- Intermediary system (Germania).
- Economie socială, privat social (Italia) etc.

În toate cazurile există cinci caracteristici comune care evidențiază acest sector:

1. Liberă aderare.
2. Democrația de piață (o persoană un vot).
3. Non profitul.
4. Evoluția persoanelor.
5. Independența față de stat.

Structurile economiei sociale trebuie să se bazeze pe diferite surse de venit, în general pe o combinație între muncă voluntară și plătită, și pe o combinație între resurse financiare, generate din vânzări de bunuri și servicii, finanțare publică (sub formă de contracte, avantaje fiscale și subsidii directe) și donații private.

Prin respectarea acestor principii de finanțare, structurile economiei sociale au demonstrat, în țările unde ele activează, că pot contribui la inovarea prestațiilor de servicii, la coeziunea socială, la promovarea a noi forme de participare democratică locală și a autoafirmării și influenței precum și la soluționarea problemelor sociale care afectează un număr mare de categorii sociale vulnerabile.

Pentru ca în Republica Moldova să înceapă a funcționa cel de-al treilea sector, adică economia socială este necesar mai întâi:

- Recunoașterea juridică a economiei sociale.
- Introducerea a unui statut juridic al economiei sociale și bariere juridice eficiente care să împiedice organizațiile care nu aparțin economiei sociale să opteze pentru această formă de organizare juridică pentru a realiza economiei sau să profite de politici publice, destinate promovării economiei sociale.
- Să se creeze un cadru de parteneriat la nivel național cu actorii economiei sociale, cadre universitare, cercetători și furnizori de servicii sociale.
- Să se promoveze anumite politici naționale și locale care vizează dezvoltarea economiei sociale.
- Să se elaboreze o strategie națională în domeniul dezvoltării economiei sociale, care ar duce la formarea noilor locuri de muncă în acest sector.

Referințe bibliografice

1. Raport privind Economia Socială, 2009, p.15. Parlamentul european.
2. Revista de economie socială. Nr.1/2011. – București: Hamangiu-2011.
3. Carta Economiei Sociale.
4. The Social Economy in the European union (CIRIEC), 2007.